

Balans van de Leefomgeving 2012

PBL

Citaten weergegeven en **geel** of **rood** gemaakt door Lowie van Liere

Hoofdstuk Water Specifiek Waterkwaliteit

p. 219

Samenvattende conclusie

Het doelbereik voor de waterkwaliteit en de natuur/ecologie is echter beperkt; de door de Rijksoverheid gekozen prioritering voor de (huidige vormen van) landbouw ligt hieraan ten grondslag. Zo blijft de inrichting van het watersysteem (met onnatuurlijk ontwateringsregime, peilbeheer en stroming) in grote delen van het land afgestemd op het landbouwkundig gebruik en veroorzaakt daarmee verdroging van natuurgebieden. Samen met de belasting door meststoffen vanuit de landbouw belemmert dit de realisatie van de doelen voor de natuur- en waterkwaliteit.

Tabel 5.1. p. 220

Kwaliteit oppervlaktewater

Doel: voldoen aan de lokaal vastgestelde waterkwaliteitsdoelen voor KRWwaterlichamen en overige wateren; de doelen dienen uiterlijk in 2027 gerealiseerd te zijn; indien nodig worden de doelen in 2021 verlaagd (VenW 2008a).

Doelbereik: minder dan 1% van de KRW-waterlichamen voldoet aan alle doelstellingen van de KRW (PBL et al.2012).

p. 221/222

Verbetering van de waterkwaliteit **stagneert**

De chemische waterkwaliteit is de afgelopen decennia aanzienlijk verbeterd. Zo is de belasting van het oppervlaktewater met nutriënten tussen 1986 en 2009 afgenomen: de belasting met stikstof nam af met 70 procent en die met fosfor met 90 procent (PBL et al. 2012). **In de landbouw zijn aanzienlijke emissiereducties van nutriënten bereikt, maar de emissies zijn vaak nog te hoog voor een goede waterkwaliteit; bovendien stagneert de verbetering** (PBL 2012b; PBL et al. 2012).

Door grote zuiveringsinspanningen voor het stedelijk afvalwater zijn, landelijk gezien, de rioolwaterzuiveringsinstallaties nog maar verantwoordelijk voor een derde van de nutriëntbelasting van de regionale oppervlaktewateren. De landbouw is verantwoordelijk voor twee derde van die belasting. Hierdoor is verdere verbetering van het zuiveringsrendement van rioolwaterzuiveringsinstallaties in het algemeen maar beperkt (kosten)effectief; wel kan deze nog bijdragen aan lokale doelen (PBL 2008). Het Nederlandse milieubeleid voor prioritaire stoffen heeft ervoor gezorgd dat in de periode 1990-2000 de emissies van zware metalen naar het Nederlandse oppervlaktewater met twee derde zijn afgenomen, onder andere door een aanzienlijke emissievermindering door de industrie (PBL et al. 2012). **De wetgeving voor gewasbescherming heeft eveneens tot een verminderde belasting geleid, al zijn de beleidsdoelen voor de oppervlaktewaterkwaliteit niet bereikt en bevat het oppervlaktewater op de helft van de meetlocaties nog te veel gewasbeschermingsmiddelen.** Een belangrijke reden hiervoor is dat het criterium voor ecologische schade bij de beoordeling van de toelating

van deze middelen minder streng is dan de doelen in het waterkwaliteitsbeleid (Van Eerdt et al. 2012).

p. 222/223/224

Ondanks verbeteringen worden de waterkwaliteitsdoelen niet gehaald

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is erop gericht de (chemische en ecologische) kwaliteit van de watersystemen te verbeteren. Het te bereiken doel is concreet vastgelegd in een Goede Ecologische Toestand (GET) voor elk natuurlijk water (fysisch, chemisch en biologisch), een Goed Ecologisch Potentieel (GEP) voor elk sterk veranderd of kunstmatig water, en in de specifieke 'beschermde' gebieden (drinkwater, zwemwater en Natura 2000). Binnen de KRW wordt alleen gerapporteerd over de wateren die hiervoor expliciet zijn aangewezen, de zogenoemde waterlichamen. Deze waterlichamen zijn redelijk representatief voor alle wateren in Nederland. De KRW-doelen moeten in 2015 worden bereikt, maar uitstel met tweemaal zes jaar is mogelijk. Nederland gaat uit van het maximaal mogelijke uitstel, waarbij in 2027 aan de doelen moet worden voldaan. In 2021 wordt beslist over een eventuele aanpassing van de bestaande doelen. Zo'n aanpassing is binnen de KRW mogelijk, maar moet wel voor de Europese Unie worden gemotiveerd. Het jaar waarin de watercondities in de Natura 2000-gebieden op orde moeten zijn, is uiterlijk 2015 voor de 'sense of urgency'-gebieden; voor de overige Natura 2000-gebieden is een langere termijn toegestaan (LNV 2008).

Op dit moment voldoet minder dan 1 procent van het oppervlaktewater aan alle doelstellingen van de KRW (PBL et al. 2012; VenW 2008a). Dit lage percentage wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de onnatuurlijke inrichting en het beheer van het watersysteem: harde oevers, rechte beken, tegennatuurlijke stroming en peilbeheer, stuwen en gebiedsvreemd inlaatwater. Drie kwart van de wateren heeft een goede chemische toestand, zoals bepaald door de EU-normen voor prioritaire stoffen. Een kwart van de wateren voldoet aan de normen voor chemische stoffen die nationaal zijn genormeerd volgens de Europese methodiek; vooral de concentraties van koper, zink, ammonium en polychloorbifenylen (pcb's) overschrijden de normen vaak (PBL et al. 2012). In ongeveer de helft van de wateren wordt de norm voor de concentratie van fosfor overschreden; voor de concentratie van stikstof geldt hetzelfde beeld (IenM, 2012). Voor de biologische groepen als algen, waterplanten en vissen is de beoordeling goed in 15 tot 25 procent van de wateren (PBL et al. 2012).

p. 226

Waterbeheerders over de uitvoering van de KRW

Hoe kijken de waterbeheerders aan tegen de uitvoering van de KRW? Die vraag is gesteld aan acht waterschappen en aan Rijkswaterstaat. Hieronder de belangrijkste resultaten en uitspraken.

KRW heeft gezorgd voor samenwerking, samenhang en professionaliteit.

Door uniformiteit in de aanpak en een gezamenlijke focus vanuit de KRW is desamenwerking tussen bestuurslagen en waterschappen onderling versterkt. De stroomgebiedbenadering heeft geleid tot meer samenhang en omdat de KRW met een resultaatverplichting werkt, is het waterkwaliteitsbeleid professioneler geworden: 'Wat we zeggen dat we gaan doen, gaan we ook doen.'

Uitvoeringmaatregelen tot 2015 deels onder druk

Veel van de tot 2015 ingeplande maatregelen worden uitgevoerd, vooral daar waar de benodigde budgetten al zijn gereserveerd en de maatregelen minder afhankelijk zijn van acties van derden.

Maatregelen die zijn gekoppeld aan de realisatie van de EHS, andere gebiedsontwikkelingen of waar anderszins grondverwerving voor nodig is, komen onder druk te staan. 'Bij ons is grondverwerving essentieel om überhaupt iets te kunnen uitvoeren.'

Financiering voor uitvoering na 2015 onzeker

Voor de periode na 2015 is vooral de financiering onzeker: voor de rijkswateren is het benodigde budget van 600 miljoen euro nog niet beschikbaar en ook bij de meeste waterschappen zijn de budgetten voor deze periode nog niet vastgesteld.

De mogelijkheden de financiering te koppelen met andere beleidssporen, zoals de EHS en Natura 2000, zijn zeer onzeker. Dit resulteert zeer waarschijnlijk in een afname van het bestuurlijke ambitieniveau: 'We nemen na 2015 geen extra risico's en kiezen voor maatregelen die wij voornamelijk alleen en gegarandeerd kunnen uitvoeren.'

Aanpassen doelen is onvermijdelijk

Alleen nadat de uitvoering van de maatregelen is gemonitord, kan worden ingeschat of de KRW-doelen in 2027 daadwerkelijk worden gehaald. Ook hangt de effectiviteit van de KRW-maatregelen sterk af van het mestbeleid: 'We hebben te maken met een mestdeken en zo lang dat niet verandert gaan wij onze ecologische doelen niet halen.' Voor de rijkswateren lijken de doelen nog steeds realistisch, maar de verwachting dat in 2021 doelverlaging voor de regionale wateren nodig is, wordt binnen de waterschappen breed gedragen: '**We zijn lekker bezig, maar we hebben ons vergist in het realisme van het ambitieniveau en gaan het niet halen.**'

p.229

Inrichtingsmaatregelen zijn op korte termijn doeltreffend, maar op langere termijn onvoldoende

97 procent van het watersysteem is onnatuurlijk ingericht. Herstel van bijvoorbeeld de overgangen tussen zoet en zout en tussen nat en droog, en het hermeanderen van beken is in de huidige situatie de belangrijkste opgave om de ecologische toestand volgens de KRW te verbeteren. De inzet op inrichtingsmaatregelen in de Stroomgebiedbeheerplannen is op korte termijn doelmatig, ook omdat deze in plannen voor gebiedsontwikkeling vaak gecombineerd worden met andere doelen, zoals recreatie, waterberging en natuur.

Voor het halen van de doelen op de langere termijn is de doeltreffendheid van inrichtingsmaatregelen te beperkt. Enerzijds omdat vanuit het uitgangspunt van bestaand ruimtegebruik te veel rekening moet worden gehouden met inrichtingseisen vanuit de landbouw, wat een onnatuurlijke stroming en (grond)waterpeilbeheer tot gevolg heeft. Anderzijds is de nutriëntentoestand in 50 procent van de wateren nog onvoldoende, vooral als gevolg van de nutriëntenvoorraad die in de afgelopen decennia is opgebouwd in landbouwgronden. Hierdoor zal het uitvoeren van alleen inrichtingsmaatregelen niet leiden tot realisatie van de KRW-doelen.